

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint fogyatékosügyei független mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1619/2024. számú ügyben

A Bálint Sándor Szeretetotthon Kálvária Védőotthonában folytatott vizsgálattal
összefüggésben

Érintett szerv: Bálint Sándor Szeretetotthon Kálvária Védőotthona, Szeged

2024.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1619/2024. számú ügyben**

1. A vizsgálat megindítása, előzmények

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: Fogyatékossgügyi Egyezmény) 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését. Az Ajbt. 39/O. § (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa a *fogyatékossgügyi független mechanizmussal kapcsolatos feladatainak* a teljesítése érdekében rendszeresen vizsgálja – a 18. § (1)-(7) bekezdésére tekintet nélkül, beadvány és felmerült visszasság hiányában is – a fogyatékossgal élő személyek jogainak a Fogyatékossgügyi Egyezmény előírásainak való megfelelés szerinti érvényesülését.

Ezen feladatkörömben a fogyatékossgügyi független mechanizmus egyik vizsgálati céljaként a bentlakásos intézményekben élő fogyatékos személyek alapvető jogai érvényesülésének monitorozását határoztam meg tekintettel arra, hogy az Ajbt. 39/O.§ (2) bekezdés alapján az alapvető jogok biztosa a 18. § (4) bekezdésében meghatározottakon túlmenően természetes személy alapvető jogával kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytat, ha a fogyatékossgal élő személy nem képes jogai védelmében fellépni vagy beadvány benyújtása aránytalan nehézséget jelentene számára.

A vizsgálat indokoltságát, a fenti törvényi rendelkezéseken túl, a bentlakásos intézmények magas ellátotti létszáma önmagában is megalapozza, ugyanis a Fogyatékossgügyi Egyezmény kifejezetten az önálló életvitel és az egyéni autonómia alapelveit deklarálja, amelyek a nagylétszámú otthonok működési diszfunkciói (személyi és tárgyi feltételek hiánya, túlsúfoltság) következtében több szempontból is sérülhetnek, ahogy azt több korábbi ombudsmani vizsgálat feltárta.

A fentiek alapján *a bentlakásos intézményekben élő fogyatékos személyek alapvető jogainak monitorozása érdekében* a fogyatékossgügyi független mechanizmus keretében az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból indítottam eljárást a *Bálint Sándor Szeretetotthon Kálvária Védőotthona, (6725 Szeged, Kálvária sugárút 108.; a továbbiakban: Intézmény) működésének* alapjogi szempontú vizsgálatára, amelynek során munkatársaim 2023. szeptember 27-én helyszíni vizsgálatot tartottak az Intézményben.

2. Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *A jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye:* „Magyarország független, demokratikus jogállam.” [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) B) cikk (1) bekezdés];
- *Az emberi méltósághoz való jog:* „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” [Alaptörvény II. cikk];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem,

fogyatékos, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.” [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2) bekezdés];

- *A fogyatékkal élők kiemelt védelme:* „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés];
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.” [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés].

3. Az alkalmazott jogforrások

- Ajbt.;
- Fogyatékosügyei Egyezmény (CRPD);
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvt.);
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet.);
- Az Országos Fogyatékosügyi Programról (2015-2025) szóló 15/2015 (IV. 7.) OGY határozat (a továbbiakban: OFP);
- Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet.);

4. A megállapított tényállás

4.1. Az *Intézmény működésének általános feltételeiről és a szakmai feladatellátásról*

A szakosított ellátást nyújtó Intézmény 2016. december 30-tól a Bálint Sándor Egyházmegyei Szeretetszolgálat felügyelete alatt, 40 fő értelmi és halmozottan fogyatékos személy számára fenntartott *ápoló-gondozó célú lakóotthonként* működik, a Bálint Sándor Szeretotthon telephelyeként.¹

A telephelyen működő három lakóotthon egy erdős, közművel ellátott, 17.420 m²-es területen épült. Az I. Ház a földszinten 4 db 19.5 m²-es, az emeleten 6 db 19.5 m²-es lakószobával 14 fő részére; a II. Ház és a III. Ház földszintjén 4 db 19,5 m²-es, az emeleten 4 db 19.5 m²-es lakószobával, 13 fő részére nyújt lakhatást és teljeskörű ellátást. Minden szobához tusoló, mosdó és külön WC tartozik. A lakóotthonok típusa a biztosított ellátás mértéke szerint, segítő személyek közreműködő részvételével működő közösség. Ennek keretében a szociális segítő folyamatosan figyelemmel kíséri, szükség esetén aktívan alakítja az ellátást igénybe vevő életkörülményeivel kapcsolatos döntéseit és életvitelét.²

¹ Szocvt. 57. § (2) c) alapján tartós bentlakásos intézmény, a Szocvt. 85/A. § (2) bekezdés a) pontja szerinti fogyatékos személyek lakóotthona, a (3) bekezdés ab) pontja szerinti ápoló-gondozó célú lakóotthon.

² Szocvt. 98. § (3) bekezdés

Az Intézmény illeszkedik a városi lakókörnyezetbe, de önálló „szigetet” alkot, bár nem zárt intézményként működik. Több, mint másfél hektáros területén az ellátottak önálló életet folytatnak, a lakók szabad mozgáshoz való joga biztosított. Az Intézmény tömegközlekedési eszközökkel könnyen megközelíthető, az akadálymentes közlekedés az I. Házban és a II. Házban teljeskörűen, a III. Házban pedig részben biztosított. A bútorok, berendezési-, felszerelési tárgyak, körülmények az igénybe vevők egészségi állapotának, sajátosságainak megfelelnek. A lakók mindhárom épületben, kulturált körülmények között 1 és 2 ágyas szobákban kerülnek elhelyezésre. Jelenleg egy házaspár él az Intézményben közös lakószobában.

Az Intézmény a hatályos szolgáltatói nyilvántartásba történő bejegyzés alapján határozatlan idejű működési engedéllyel rendelkezik.

A Szocvtv. 85/A. § (5) bekezdése alapján a nagykorú fogyatékos személy fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonában történő elhelyezésének feltétele a benyújtott orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat, valamint a komplex szükségletfelmérés elvégzése. *Az ápoló-gondozó célú lakóotthon teljes körű ellátást biztosít³, melynek keretében biztosítja az étkezést, a lakóhelyi, munkahelyi feladatok és szabadidő eltöltésének szétválasztását, lehetőség szerint a foglalkoztatást, a szabadidős tevékenység megszervezését és lebonyolítását. Biztosítja továbbá az ellátást igénybe vevők életével kapcsolatos problémák önálló megoldását, szükség esetén segítséget ad a döntések meghozatalához; az ellátott szükségletei szerinti szolgáltatások elérhetőségének megkönnyítését, az egészségügyi alapszolgáltatást, továbbá a mentálhigiénés ellátás keretein belül a családi és társadalmi kapcsolatok fenntartását, a hitélet gyakorlásának lehetőségét.⁴*

A normális napi életritmus kialakítása kapcsán az Intézmény vezetése figyelemmel van a munkavégzésre, a szabadidő eltöltésére, a munka és a szabadidő megfelelő arányára, továbbá a lakóotthon fenntartásában vállalt feladatok ellátására.⁵

A három lakóotthon különállóan, mégis egységben működik. *A napi életvitelt és a munka megszervezését minden lakóotthonban önállóan végzik, de figyelembe veszik a közösen elfogadott irányelveket.* Együtt rendezik az egyházi és világi ünnepeket, a szentmiséket, mindemellett a szabadidő eltöltésében és a sportolási lehetőségek megszervezésében is együttműködnek.

Az ellátottak meglévő képességeinek szinten tartása és fejlesztése érdekében az Intézményben dolgozó szakemberek segítségével *szocioterápiás foglalkozásokat szerveznek*, melynek célja az önkiszolgálási képesség szinten tartása és fejlesztése. *Az Intézmény 7 lakója a Szegedi Fonalfeldolgozó Zrt. védett munkahelyeire önállóan jár dolgozni.*

A terápiás- és készségfejlesztő foglalkozások a megmaradt egyéb képességek fejlesztésére, szinten tartására irányulnak. Ezek keretein belül művészeti-, mozgás- és játékkerápiákat alkalmaznak, emellett igyekeznek szinten tartani az írás-, olvasási- és számoláskészségeket, kézműves foglalkozásokat szerveznek, a dolgozókkal együtt készülnek az aktuális ünnepekre, rendezvényekre, továbbá az intézmény parkjában – alkalmazkodva a lakók fizikai állapotváltozásaihoz – sportfoglalkozásokat rendeznek.

Az intézményvezető tájékoztatása szerint a szakmai program várható eredményeként meg lehet előzni mindazokat a tüneteket, amelyek az ellátottak életkorának előrehaladtával jelentkezhetnek, illetve a már meglévő fizikai, testi deformitásokat rehabilitálni lehetséges. A kulturális és szinten tartó foglalkozásokkal, valamint a rendezvényekre való felkészüléssel az ellátottak szellemi képességeinek romlását szeretnék megelőzni, illetve lassítani.

---

³ Szocvtv. 85/A. § (6)

⁴ SzCsM rendelet 92. § (1) bekezdés

⁵ SzCsM rendelet 92. § (4) bekezdés

A lakóotthon ellátottjainak, valamint a dolgozók szakmai tapasztalatcseréjének érdekében kapcsolatot tartanak más hasonló problémákkal élő fogyatékos embereket gondozó intézményekkel és rendszeresen részt vesznek a közös rendezvényeken.

Mindezek következményeként az *Intézmény munkatársainak legfőbb célkitűzése, hogy az ellátottak minél tovább őrizzék meg önállóságukat és emberhez méltó, minőségi életet élhessenek a családból való kikerülés után is.*

4.1.1. Az ellátottak összetételére vonatkozó adatok

Az Intézmény 40 fő értelmi és halmozottan fogyatékos személyről gondoskodik. Az ellátotti fluktuáció minimális. A legidősebb lakó 69 éves a legfiatalabb 21 éves.

Enyhe értelmi fogyatékos: 8 fő

Középsúlyos értelmi fogyatékos: 26 fő

Súlyos értelmi fogyatékos: 6 fő

Cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt áll: 27 fő

Cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alatt áll: 12 fő

Cselekvőképes: 1 fő

4.1.2. Az Intézmény tárgyi feltételei⁶

Az Intézmény tömegközlekedési eszközzel könnyen megközelíthető, a főbejáratától 150 m távolságra található a villamos /3; 3F/, és az autóbusz /36/ megállóhely. A folyamatos fűtés, energia és melegvíz szolgáltatás biztosított.

I. Ház összes m²: 539 m² Ellátottak száma: 14 fő

Az építészeti megoldások az akadálymentességet lehetővé teszik.⁷

Lakószobák	Száma (db)	Területe (m ²)	Egy főre jutó m ²
Lakószobák összesen	10	19,44 m ²	19,44 m ² – 9,72 m ²
Ebből:			
- 1 ágyas, fürdőszobás	6	19,44 m ²	19,44 m ²
- 2 ágyas, fürdőszobás	4	19,44 m ²	9,72 m ²

A helyiségek fajtái	Száma (db)	Területe (m ²)
nappali tartózkodásra szolgáló helyiség	2	56,57 m ² ; 32,40 m ²
fürdőszobák összesen	11	2,86 m ²
Ebből: közös használatban	5	
Fürdőszobákban a kádak és tusolók száma összesen:	11	
Ebből: közös használatban	5	
Az illemhelyek száma összesen:	13	1,08 m ²
Ebből:		
- a női	7	
- a férfi	5	
- mozgáskorlátozott	1	

⁶ Különös tekintettel az SzCsM rendelet 4.§, 41-43. §, 93-94. § -ra.

⁷ 253/1997. Korm. rend. 62-63. §, 66. §.

- közös használatban	7	
mosó helyiségek	1	4,42 m ²
konyha, teakonyha	1	11,88 m ²
étkező	1	32,40 m ²
társalgó	1	32,40 m ²
irodák	2	7,15 m ² , 25,92 m ²
raktár	1	6,84 m ²
lakó-, dolgozó-, vendég dohányzóhely	1	épületen kívül
látogatók fogadására szolgáló helyiség		lakószobák, társalgó
dolgozói öltöző	1	9,24 m ²

II. Ház összes m²: 406 m² Ellátottak száma: 13 fő

Az építészeti megoldások az akadálymentességet lehetővé teszik.

Lakószobák	Száma (db)	Területe (m ²)	Egy főre jutó m ²
Lakószobák összesen	8	19,44 m ²	19,44 m ² – 9,72 m ²
Ebből:			
- 1 ágyas, fürdőszobás	3	19,44 m ²	19,44 m ²
- 2 ágyas, fürdőszobás	5	19,44 m ²	9,72 m ²

A helyiségek fajtái	Száma (db)	Területe (m ²)
nappali tartózkodásra szolgáló helyiség	2	56,57 m ² , 32,40 m ²
fürdőszobák összesen	9	2,86 m ²
Ebből: közös használatban	6	
Fürdőszobákban a kádak és tusolók száma összesen:	9	
Ebből: közös használatban	6	
Az illemhelyek száma összesen:	10	1,08 m ²
Ebből:		
- a női	5	
- a férfi	4	
- mozgáskorlátozott	1	
- közös használatban	7	
mosó helyiségek	1	4,42 m ²
konyha, teakonyha	1	11,88 m ²
étkező	1	32,40 m ²
társalgó	1	32,40 m ²
irodák	1	7,15 m ²
lakó-, dolgozó-, vendég dohányzóhely	1	épületen kívül
látogatók fogadására szolgáló helyiség		lakószobák, társalgó
dolgozói öltöző	1	9,24 m ²

III. Ház összes m²: 406 m² Ellátottak száma: 13 fő

Az építészeti megoldások az akadálymentességet lehetővé teszik.

Lakószobák	Száma (db)	Területe (m ²)	Egy főre jutó m ²
Lakószobák összesen	8	19,44 m ²	19,44 m ² -9,72 m ²
Ebből:			

- 1 ágyas, fürdőszobás	3	19,44 m ²	19,44 m ²
- 2 ágyas, fürdőszobás	5	19,44 m ²	9,72 m ²

A helyiségek fajtái	Száma (db)	Területe (m ²)
nappali tartózkodásra szolgáló helyiség	2	56,57 m ² , 32,40 m ²
fürdőszobák összesen	9	2,86 m ²
<i>Ebből: közös használatban</i>	6	

A helyiségek fajtái	Száma (db)	Területe (m ²)
Fürdőszobákban a kádak és tusolók száma összesen:	9	
<i>Ebből: közös használatban</i>	6	
Az illemhelyek száma összesen:	10	1,08 m ²
<i>Ebből:</i>		
- a női	4	
- a férfi	6	
- mozgáskorlátozott	1	
- közös használatban	7	
mosó helyiségek	1	4,42 m ²
konyha, teakonyha	1	11,88 m ²
étkező	1	32,40 m ²
társalgó	1	32,40 m ²
irodák	1	7,15 m ²
lakó-, dolgozó-, vendég dohányzóhely	1	épületen kívül
látogatók fogadására szolgáló helyiség		lakószobák, társalgó
dolgozói öltöző	1	9,24 m ²

Mindhárom épületben rámpák, kapaszkodók, a kerekesszék méretéhez megfelelő ajtószélesség segíti a lakók közlekedését, (az I-es és II-es számú Házban lift segítségével közlekedhetnek a lakók) továbbá biztosított a mozgáskorlátozottak számára vizesblokk és a küszöbnélküli közlekedés a bejáratoknál.

Az Intézményben biztosított az egy főre jutó 8 m² lakóterület, tíz ellátottra jut legalább két fürdőszoba (fürdőkád, zuhanyzó), a külön helyiségben két illemhely. Biztosított továbbá a folyamatos fűtés-, energia- és melegvíz szolgáltatás, a főzőhelyiség, a 8-12 fő elhelyezésére alkalmas étkezőhelyiség, 8-10 fő ellátott esetén ellátottanként 2 m², a 10 fő ellátott felett legalább 20 m² alapterületű közösségi együttlétre alkalmas helyiség.

A lakószobák tiszták, barátságosak, a berendezési tárgyak elrendezése praktikus és esztétikus, figyelembe véve a szolgáltatást igénybe vevők ápolási szükségletét, életkorát és igényeit. Az Intézmény Házirendje alapján minden ellátott a saját lakószobájának felszerelését, annak díszítését ízlése szerint maga végezheti. A lakók a személyes használati tárgyait az Intézménybe behozhatják és használhatják.

A hozzátartozókkal és gondnokokkal történő kapcsolattartás megkönnyítése érdekében minden szobában van telefonkészülék. A közösségi használatra szolgáló helyiségek tágasak és funkcionálisak. Az Intézményt erdős terület veszi körül, az udvar parkosított, amely kellemes környezetet biztosít az ellátottak és hozzátartozóik számára.

A Csongrád-Csanád Vármegyei Kormányhivatal (a továbbiakban: Kormányhivatal) jogkörében eljárva 2023. április 26. napján helyszíni hatósági ellenőrzés, valamint

2023. április 27. napján ápolásszakmai, illetve igazgatási szakhatósági ellenőrzés történt az Intézményben.⁸

Tárgyi feltételek vonatkozásában a Kormányhivatal helyszíni ellenőrzése megállapította, hogy az Intézmény megfelel az SzCsM rendelet 4. §-a előírásainak⁹: az Intézmény tömegközlekedési eszközökkel jól megközelíthető, az építészeti megoldások az akadálymentességet lehetővé teszik, a lakószobákban az egy ellátottra jutó lakóterület nagysága megfelel a jogszabályban¹⁰ meghatározottaknak.

4.1.3. Az Intézmény személyi feltételei¹¹

Az intézményvezető szakmai beszámolója alapján a fenntartó a munkáltatói jogkör gyakorlójaként törekszik a jogszabályi előírásoknak megfelelő szakmai létszám biztosítására. Az intézményvezető a munkáltatói jogok közül az utasítási és ellenőrzési jogokat gyakorolja, valamint javaslattételi joga van a fenntartó felé. *Az Intézmény dolgozói létszáma 17 fő.*

Az SzCsM rendelet 6. § (10) bekezdés alapján a tartási, életjáradéki és öröklési szerződés tilalma írásos formában megismertetésre került a dolgozókkal.

Az SzCsM rendelet 6. § (11) bekezdésnek megfelelően a fenntartó, munkaruhát vagy védőruhát biztosít a munkavédelmi előírás szerint a dolgozók részére.

A Kormányhivatal helyszíni ellenőrzése a személyi feltételek vonatkozásában megállapította, hogy *házként 0,5-0,5 fő fejlesztő pedagógus hiányzik*, azonban a munkakör betöltését célzó folyamatos hirdetés ellenére nem jelentkezik megfelelő szakképesítéssel rendelkező munkavállaló.

Az intézményvezető tájékoztatása szerint az SzCsM rendelet II. számú mellékletében meghatározott heti 20 óra fejlesztést a II. és a III. Ház tekintetében házvezető-gondozó munkakörben látják el, az I. Házban segítő/gondozó munkakörű szakdolgozókat foglalkoztat az ellátotti kör szükségleteihez igazodva, a fejlesztés biztosítása érdekében. Egyéb tekintetben a szakmai létszám és a szakképzési arány megfelel az SzCsM rendelet előírásainak.

A foglalkoztatottak rendelkeznek munkaköri leírással, a működési nyilvántartásban történő adatszolgáltatás a személyes gondoskodást végző személyeket illetően megfelelően dokumentált.

4.2. Az Intézmény által biztosított szolgáltatások

Az intézményvezető tájékoztatása alapján évről-évre az ellátottak meglévő képességeinek fejlesztési céljait jól érzékelhetően a meglévő képességek szinten tartása váltja fel. Az átlagéletkor emelkedésével, az értelmi-, és halmozott fogyatékoság következményein túl, szembetűnő az önellátási képességekben történt jelentős romlás. Az Intézmény mindezeket felismerve, valamint megfelelően alkalmazkodva a mindennapi munka során törekszik a figyelem és az emlékezés aktivitásának növelésével, a koncentrációképesség

⁸ Ügyszám: CS/C01/00320-1/2023

⁹ SzCsM rendelet 4. § (1) A személyes gondoskodást nyújtó intézményt úgy kell kialakítani, hogy

a) az tömegközlekedési eszközzel könnyen megközelíthető legyen,

b) épületeinek építészeti megoldásai tegyék lehetővé az akadálymentes közlekedést,

c) bútorzata és berendezési, felszerelési tárgyai, az életvitelhez szükséges körülmények feleljenek meg az ellátottak életkori sajátosságainak, egészségügyi és mozgásállapotának.

¹⁰ SzCsM rendelet 94. § (1) Lakóotthoni forma kialakítására az az épület alkalmas, amelyben

a) személyenként a lakószobában legalább nyolc négyzetméter nagyságú lakóterület jut,

¹¹ Különös tekintettel az SzCsM rendelet 6. §-ára és a 99. § (1) bekezdésére

szinten tartásával, a lakók testi-szellemi frissességének megőrzésével derűssé, jó hangulatúvá, változatossá tenni a lakók mindennapjait.

Az értelmi fogyatékos ellátottak szükségleteihez igazodó komplex szakmai program mértékét és fajtáját a segítségre szoruló egészségügyi, szociális és pszichés állapota határozza meg. Az Intézmény szakemberei által szervezett foglalkozásokat a célszerűség, a rendszeresség és a változatosság jellemzi.

Az önellátásra csak részben képes ellátottak gondozási szükségleteit szem előtt tartva, a lakóotthonokban igénybe vehető szolgáltatáselemek segítségével tudják biztosítani gondozásukat, amely nemcsak az ellátottak számára jelent biztonságot, hanem megnyugvást hoz a jellemzően idős hozzátartozóik számára is.

A *gondozási tervekben* meghatározzák az ellátásban részesülő állapotának megfelelő gondozási, ápolási, fejlesztési feladatokat, valamint azok megvalósításának egyénre szabott módszereit. Amennyiben szükséges a gondozási terv részeként ápolási tervet készítenek. Az ápolási terv tartalmazza az ápolási szükségletet, az ápolás célját, a módszert, a cél eléréséhez szükséges időt. Mindezekről rendeletben meghatározott módon pontos és folyamatos dokumentáció készül.

Az intézményi várólistán a vizsgálat időpontjában 10 fő szerepel. A fenntartói döntés alapján nem áll fenn egyszeri hozzájárulás megfizetésének kötelezettsége, valamint az Intézmény nem alkalmaz belépési hozzájárulást.

Étkeztetés

Az Intézmény lakói az SzCsM rendelet 45. §-ának megfelelően minimum napi háromszori főétkezésben (ebből legalább egy alkalommal meleg étel) részesülnek. Mindhárom étkezést és a szükség szerinti, szakorvosi javaslatra előírt diétás étkezést is az Intézmény székhelyének konyhájából biztosítják, beszállítással. A lakóotthonoknak tálalókonyhája van, a terítés a lakók bevonásával történik, amely a normalizáció elvét követve a foglalkoztatás része.

Pénzkezeléssel kapcsolatos segítségnyújtás

Az Intézmény a főszabály szerint nem folyik bele a költőpénz kezelésébe, azt a gondnokok, illetve a hozzátartozók intézik. Az ellátottak kisebb összegű készpénzvagyont elzártan páncélszekrényben őrzik, valamint bevételét és kiadását bevételi és kiadási bizonylaton keresztül a törvényi előírásoknak megfelelően könyvelik. Letéti nyilvántartási lapon vezetik az ellátottak intézményhez érkező jövedelméből történő felhasználást és szigorú számadású bizonylattal dokumentálják a pénzmozgást. *A lakók bolti bevásárlásaihoz gyakorlattal biztosítják a segítséget, hogy a bevásárlást önállóan is tudják intézni.*

Egészségügyi ellátás

Orvosi ellátást heti 2 órában házi orvos, heti 2 órában pszichiáter szakorvos biztosít. Az Intézmény gondoskodik a szükség szerinti alapápolás biztosításáról a személyi higiéne biztosításáról, a gyógyszerelésről, szakorvosi ellátásához való hozzájárulásról, a rendeletben meghatározott gyógyszerellátásról és a gyógyászati segédeszközök biztosításáról.

Mentálhigiénés ellátás

Az Intézmény biztosítja a személyre szabott bánásmódot, a konfliktushelyzetek kialakulásának megelőzése érdekében az egyéni, csoportos megbeszéléseket, szükség esetén a

pszichiáter szakorvos bevonásával, az ellátottak családi és társadalmi kapcsolatai fenntartásának feltételeit és a hitélet gyakorlásának feltételeit.

Szabadidős programok szervezése

Az Intézmény szórakoztató elektronikával és sportszerekkel való ellátottsága jó. Közös tévézésre, zenehallgatásra a társalgókban van lehetőség, de a legtöbb lakó szobájában is van televízió és rádió. Az egyházi és világi ünnepekhez kapcsolódóan rendezvényeket, lehetőség szerint a társintézményekkel közös programokat szerveznek. Más segítő szervezetek együttműködésével több ellátott vesz részt egyhetes nyaraláson. Az Intézmény adottságait kihasználva, az igényekhez igazodva sportolási lehetőségeket szerveznek, amelyhez az Intézmény biztosítja a sportszerek használatát.

Az Intézmény az SzCsM rendelet 2. § 1) pontja szerinti szolgáltatási elemek közül az ellátását igénybe vevők sajátosságaihoz alkalmazkodva az alábbiakat biztosítja:

<i>Biztosított szolgáltatási elem</i>	<i>Az igénybevételi eljárás, az igénybevétel időszaka</i>	<i>Kiemelt, rendelkezésre álló humán erőforrás</i>
tanácsadás	igénylés időszaka	intézményvezető
	előgondozás	intézményvezető
	az intézményi ellátás jogviszony teljes időszaka	intézményvezető, gondozók, segítők
esetkezelés	beköltözés-kezdeti időszak	gondozók, segítők
pedagógiai segítségnyújtás	az intézményi ellátás jogviszony teljes időszaka	házvezető-gondozók, gondozók, segítők
gondozás		gondozók, segítők
étkeztetés		gondozók, segítők
gyógypedagógiai segítségnyújtás		gondozók, segítők
felügyelet		gondozók, segítők
szállítás		gondozók, segítők, gondok
készségfejlesztés		házvezető-gondozók, gondozók, segítők
lakhatás		gondozók, segítők, takarítók

A szolgáltatásról szóló tájékoztatás helyi módja

Az Intézmény törekszik a személyes tájékoztatásra, mivel az ellátást igénybe vevőknek ezáltal lehetősége nyílik meggyőződni arról, hogy valóban szeretné-e a szolgáltatást igénybe venni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy így hatékonyabb segítséget tudnak nyújtani a valós szükségletek feltárásához és az ellátórendszerben való eligazodáshoz. A személyes tájékoztatás alkalmával az intézményvezető a szociális ellátás igénybevételeinek feltételeiről, az eljárás rendjéről az ellátást igénylőt, illetve törvényes képviselőjét, valamint hozzátartozóját egyeztetett időpontban tájékoztatja. Előzetes tájékozódásra a www.szeretet-szolgalat.hu oldalon van lehetőség.

Panaszkezelés és ellátotti jogok

Az ellátott, vagy törvényes képviselője panasszal élhet pl.: az intézményi jogviszonnyal kapcsolatos sérelmek, személyiségi jogsértések, a kapcsolattartás sérelme, az Intézmény dolgozóinak titoktartási és vagyonvédelmi kötelezettségeinek megszegése, a házirend szabályainak megsértése, az ellátottak törvényben biztosított jogainak megsértése estén, az ellátást érintő kifogások orvoslása érdekében az intézményvezetőnél, az Érdekképviselői Fórumnál, az ellátottjogi képviselőnél és az egyházi fenntartónál.

Ha az ellátást igénybe vevő egészségi állapotánál vagy egyéb körülményeinél fogva közvetlenül nem képes az illetékes szervek megkeresésére, az Intézmény vezetője segítséget nyújt ebben, illetve értesíti az ellátott törvényes képviselőjét, vagy az ellátottjogi képviselőt az ellátott jogainak gyakorlásához szükséges segítségnyújtás céljából.

Az Intézmény vezetője tizenöt napon belül köteles a panasztevőt írásban értesíteni a panasz kivizsgálásának eredményéről. Amennyiben az intézményvezető határidőben nem intézkedik, vagy a panasztevő nem ért egyet az intézkedéssel, az intézkedés kézhezvételétől számított nyolc napon belül a fenntartóhoz fordulhat.

Az Intézmény vezetőjének tájékoztatása alapján az utóbbi időben írásbeli panasz nem érkezett az ellátottak, illetve törvényes képviselőik részéről. A mindennapokban felmerülő kérések, panaszok kezelése rövid időn belül megtörténik. *Az Érdekképviselői Fórum működése külön szabályzatban szerepel, a rendeletben¹² előírt létszámmal és összetétellel működik, évente 1 alkalommal ülésezik, amely alkalmakról jegyzőkönyv készül a tagok aláírásával. Lakógyűlés szintén évente kerül megrendezésre, az ülésekről feljegyzés készül. Az ellátottjogi képviselő rendszeresen látogatja az Intézményt, többnyire véletlenszerűen jelenik meg és beszélget a lakókkal.*

A működéssel, gazdálkodással kapcsolatos tájékoztató, az ellátottjogi képviselő neve, fogadóórája és elérhetősége, a tanúsítvány, a házirend és a gyógyszerlista a faliújságokon kifüggesztésre került.

Az Intézmény, az SzCsM rendelet 101/A. §-ának megfelelően rendelkezik a korlátozó intézkedések alkalmazására vonatkozó eljárásrenddel. Az intézményvezető tájékoztatása alapján az utóbbi években nem került sor korlátozó intézkedés alkalmazására az Intézményben.

5. A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a Fogyatékossgügyi Egyezmény 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését. Az Ajbt. 39/O. § (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa a *fogyatékossgügyi független mechanizmussal kapcsolatos feladatainak* teljesítése érdekében rendszeresen vizsgálja – a 18. § (1)-(7) bekezdésére tekintet nélkül, beadvány és felmerült visszasság hiányában is – a fogyatékossgal élő személyek jogainak a Fogyatékossgügyi Egyezmény előírásainak való megfelelés szerinti érvényesülését.

Tekintettel arra is, hogy az Ajbt. 39/O. § (2) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a 18. § (4) bekezdésében meghatározottakon túlmenően természetes személy alapvető jogával kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytat, ha a

---

¹² SzCsM rendelet 43/A. §

fogyatékossgal élő személy nem képes jogai védelmében fellépni vagy beadvány benyújtása aránytalan nehézséget jelentene számára, a *fogyatékossgügyi független mechanizmus egyik vizsgálati céljaként a nagylétszámú bentlakásos intézményekben élő személyek alapvető jogai érvényesülésének monitorozását* határozta meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv [...] vagy *közszolgáltatást végző szerv* (a továbbiakban együtt: hatóság) tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. Az ombudsmani gyakorlat a *közszolgáltatást végző szervek* fogalomkörébe tartozónak tekinti a szociális ellátást nyújtó, így a fogyatékossgal élő személyek nappali ellátását végző intézményeket, amelyekre az ombudsman vizsgálati jogosultsága – az Ajbt. hatásköri szabályai értelmében – egyértelműen kiterjed.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének d) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztos – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a védelmére.

Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján az alapvető jogok biztos a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. *A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.*

5.2. Az alapvető jogok és alkotmányos elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztos egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény módosításainak hatálybalépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának az Alkotmány szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában elvi érveléssel mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési*

megfontolások átláthatóak, követhetők legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”

Ha összevetjük az Alaptörvény hivatkozott cikkeit és az Alkotmány vonatkozó szakaszait, akkor abból az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező alapvető jogok védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírói gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná.

Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírói döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatálybalépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő emellett, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése immár külön kiemelve is tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

5.2.1. A jogállamiság elve

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak több összetevője van, az egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Demokratikus jogállamban ahhoz, hogy a személyek életviszonyaikat, működésüket, magatartásukat a jog által előírtakhoz tudják igazítani, az elvárt kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni, szükség van a joganyag, a jogi eljárások stabilitására. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, hanem az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.

5.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

A CRPD 3. cikke alapelveként deklarálja a veleszületett méltóság elvét és annak tiszteletben tartását. Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit. A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, észszerűtlen különbséget tenni.

Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemlélte, ami azt jelenti, hogy nem választhatóak külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűződő jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybíróság gyakorlatában nem a személy szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódott, hanem azt jelentette, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat. Az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük. Az Alkotmánybíróság már az egyik első, 1990-ben hozott döntésében kimondta, hogy az emberi méltósághoz való jog általános személyiségi jog, amelynek egyes fontos eleme az önrendelkezés szabadsága. E határozatban hívták fel a figyelmet arra, hogy az önrendelkezési jog – mint az összes különös személyiségi jog – az egyén autonómiáját, az egyéni döntés szabadságát védi.

Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése alapján az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani, *védelmük az állam elsődleges kötelezettsége*. A két évtizedes alkotmánybírósági gyakorlat alapján állami szemszögből létezik az alapjogoknak *egy objektív intézményvédelmi oldala*: az egyén szubjektív (alanyi) jogának biztosításával, védelmével, érvényesülésével összefüggő tágabb értelemben vett pozitív állami kötelezettségeket összefoglalóan objektív *állami intézményvédelmi kötelezettségnek* nevezzük. Az objektív intézményvédelmi kötelezettség a negatív és pozitív állami kötelezettségekhez képest komplementer jellegű, vagyis feltételezi a szubjektív jog meglétét. Lényeges azt is leszögezni, hogy az állami intézményvédelmi kötelezettség tipikusan nem keletkeztet az egyén oldalán alanyi jogokat, és az egyén részéről nem is kényszeríthető ki. Az Alkotmánybíróság töretlen és álláspontom szerint továbbra is irányadó megállapítása szerint az állam részéről garanciális feladatai ellátásához szükséges, hogy az egyes alanyi alapjogok biztosítása mellett az azokkal kapcsolatos értékeket és élethelyzeteket nemcsak önmagukban, az egyes egyedi igényekhez kapcsolódóan védje, hanem a többi alapjoggal összefüggésben kezelje. Az intézményvédelmi kötelezettségnek a testület szerint az alapjogokhoz kapcsolódó *értékekre* is ki kell terjednie. Az alapjog jogosultjai, valamint az állam különböző szempontjai és feladatai miatt az alapjog alanyi jogi, illetve objektív oldala nem feltétlenül fedi egymást. Az állam a szubjektív alapjog által védett körön túlmenően is meghatározhatja ugyanazon alapjog objektív, intézményes védelmi körét. Az Alkotmánybíróság korábban megállapította azt is, hogy az *életvédelmi kötelezettség* a korábbi Alkotmány 8. § (1) bekezdésének és az 54. § (1) bekezdésének együttes értelmezéséből levezethető. Az állam elsődleges és alapvető fontosságú kötelezettsége az emberi élet védelme: nemcsak egyedi szinten, hanem *általában az emberi életet és létfeltételeket kell védenie*. Az állam objektív életvédelmi kötelezettsége az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdésének, illetve a II. cikkének együttes értelmezéséből továbbra is levezethető.

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékosokkal élők védelme

A CRPD 5. cikke deklarálja, hogy a törvény előtt minden személy egyenlő, és mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül jogosult a törvények által nyújtott védelemre és kedvezményre. Az CRPD 5. cikk 2. pontja alapján a részes államok megtiltanak a fogyatékoság alapján történő bármilyen hátrányos megkülönböztetést, és minden téren biztosítják a fogyatékosággal élő személyek számára a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni egyenlő és hatékony jogi védelmet. Az CRPD 5. cikk 3. pontja értelmében az egyenlőség előmozdítása és a hátrányos megkülönböztetés eltörlése érdekében a részes államok minden megfelelő lépést megtesznek, így biztosítva az ésszerű alkalmazkodást.

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése a korábbi Alkotmány 70/A. § (2) bekezdéséhez hasonlóan tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Az Alkotmánybíróság a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatban megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikke változatlan tartalommal fenntartja az egyenlőség általános, nem csak az alapjogokra kiterjedő – vagy, ahogy az Alkotmánybíróság gyakran nevezte: a „jogegyenlőség” – követelményét és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírói gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott.

Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítélt meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggésben érdemes arra is utalni, hogy az alapvető jogok biztosa számára az Ajbt. immár fontos célként fogalmazza meg a *leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokhoz* tartozó személyek jogainak fokozott védelmét, ugyanakkor eddig az országgyűlési biztosok – külön törvényi felhívás nélkül is – kiemelt figyelmet fordítottak az ebbe a csoportba tartozók alapvető jogainak a védelmére.

A töretlen ombudsmani gyakorlat alapján e személyi körbe tartoznak a gyermekek, a nők, az idősek, a fogyatékosággal élő személyek, a betegek, ezen belül pedig kiemelten a pszichiátriai betegek, továbbá a fogvatartottak, hajléktalanok.

A felsorolt egyes társadalmi csoportok más és más okokból (például az egzisztenciális helyzetük, életkoruk, egészségi vagy mentális állapotuk miatt) minősülhetnek veszélyeztetettnek, a közös pont bennük egyfelől az, hogy helyzetük miatt kiszolgáltatottak valamennyi állami, közhatalmi beavatkozással szemben. Másfelől esetükben súlyos és közvetlen következményekkel járhat az is, ha az állam nem tesz eleget egyes alkotmányos feladatainak, a speciális, rászorultakat segítő szabályozás és gyakorlat kialakításával, fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit nem, vagy nem megfelelően látja el. Legyen szó indokolatlan közhatalmi beavatkozásról, vagy éppen állami feladat, kötelezettség elmulasztásáról, az érintettek jog-, illetve érdekérvényesítő képessége minimális.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség előmozdítása az állam számára eltérő jellegű, de szorosan összekapcsolódó feladatot jelent. A jogegyenlőség megteremtése, az egyenlő méltóságú személyként kezelés biztosítása elsődleges állami kötelezettség, míg az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékoság) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás nem fakultatív feladat: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. A

CRPD preambuluma szerint a részes államok elismerik, hogy bárkinek a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetése az emberi személy veleszületett méltóságának és értékének megsértése.

A CRPD 4. cikk 1-2. pontja szerint a részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, a fogyatékoság alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy: a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében; b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékosággal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében.

5.2.3. Az egészséghez való jog

A CRPD 25. cikke szerint a részes államok elismerik, hogy a fogyatékosággal élő személyek jogosultak a lehető legmagasabb színvonalú egészségügyi ellátásra a fogyatékoság alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. A részes államok minden szükséges intézkedést megtesznek, hogy a fogyatékosággal élő személyek hozzáférjenek a nemhez igazodó egészségügyi szolgáltatásokhoz, beleértve az egészséghez kapcsolódó rehabilitációt [...].

Az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése értelmében a testi és lelki egészséghez való jog az Alkotmánybíróság gyakorlata alkotmányi követelményként értelmezendő: az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez. Az Alkotmánybíróság utalt arra is, hogy általános ismervekkkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet. [56/1995. (IX. 15.) AB határozat]

Az alkotmánybírósági gyakorlat szerint a testi és lelki egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen, állami – intézményrendszert fenntartó, működtető – kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen a CRPD által felállított és az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (a továbbiakban: CRPD Bizottság) által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetőek össze a CRPD rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében. A CRPD 4. cikk 1., 2., és 4. pontjai a következők szerint rendelkeznek az általános kötelezettségekről:

„1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékosággal

élő személy számára, a fogyatékoság alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

- a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;
- b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékosággal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;
- c) figyelembe veszik a fogyatékosággal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;
- d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;
- e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;
- f) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg vagy segítenek elő az egyetemesen tervezett áruk, szolgáltatások, eszközök és létesítmények vonatkozásában, a jelen Egyezmény 2. cikkében meghatározottak szerint, amelyek a lehető legkisebb változtatással és anyagi ráfordítással megfelelnek a fogyatékosággal élő személyek speciális igényeinek, elősegítve felhasználhatóságukat és használatukat, valamint elősegítik az egyetemes tervezést a szabványok és irányelvek kidolgozása során;
- g) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg, vagy segítenek elő a fogyatékosággal élő személyek számára alkalmas új technológiák, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat, a közlekedést/mozgást segítő eszközök, készülékek és segédeszközök elérhetőségének és használatának előmozdítására, elsőbbséget biztosítva az elérhető költséggel járó technológiáknak;
- h) hozzáférhető információkat biztosítanak a fogyatékosággal élő személyek számára a közlekedést segítő eszközökről, a készülékekről és segédeszközökről, ideértve az új technológiákat, csakúgy, mint a segítségnyújtás, támogató szolgáltatások és szolgálatok más formáiról;
- i) előmozdítják a jelen Egyezményben foglalt jogok oktatását a fogyatékosággal élő személyekkel foglalkozó szakemberek és alkalmazottak számára az e jogok által biztosított jobb segítség- és szolgáltatásnyújtás érdekében.

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására [...].

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékosággal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződési, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el [...].”

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés¹³ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni. A CRPD 1. cikke értelmében „A jelen Egyezmény célja valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.” A CRPD alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy a fogyatékosággal élő személyeket is megilleti

¹³ Magyarországon kihirdette az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét.¹⁴ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan kiemelem, hogy a fogyatékossgtudomány szakértői szerint paradigmaváltást jelent a CRPD elfogadása. Nagy előrelépést jelentett a fogyatékossgal élő személyek jogainak orvosi szemléletéről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte az újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás. Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.¹⁵

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely korszakalkotó módon – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generál a fogyatékossgal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

6. A vizsgálat érdeme tekintetében

6.1. Az Intézmény szolgáltatásait igénybe vevő fogyatékos személyek alapvető jogainak vonatkozásában

A *fogyatékossgügyi független mechanizmus* keretében folytatott jelen vizsgálat elsődleges célja az Intézmény működésének megismerése és alapvető, emberi jogi szempontú monitorozása volt. További célként fogalmazódott meg annak átfogó vizsgálata, hogy a fogyatékossgal élő intézményi ellátottak alapvető jogai a CRPD-ben foglaltaknak megfelelően, teljeskörűen érvényesülésnek-e a meglátogatott Intézmény vonatkozásában.

Amint azt valamennyi fogyatékossgügyi vonatkozású jelentésben kiemelem, a Fot. legfontosabb elve szerint az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékossg kialakulásához vezet, illetve *olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékossgukból fakadó terheik csökkenthetőek.*¹⁶

A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és *figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek.* A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért *meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt.*¹⁷ Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban.¹⁸

---

¹⁴ CRPD 3. cikk a) pont

¹⁵ Theresia Degener, a CRPD Bizottságalelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law.

¹⁶ Fot. 2. § (1) bekezdés

¹⁷ Fot. 2. § (3)-(4) bekezdés

¹⁸ Fot. 2. § (5) bekezdés

A CRPD önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 19. cikk a)-b) pontja rögzíti, hogy „Az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogaikat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:

a) a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;

b) a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges.”

A Fot. 17. §-a kimondja, hogy a fogyatékos személynek joga van a fogyatékossgának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához.

Magyarország 2007-ben ratifikálta a CRPD-t, amelynek 19. cikke új alapokra helyezi a fogyatékossgal élő személyek önálló életviteléről, illetve lakóhelyének megválasztásáról való gondolkodást. Ennek alapján a fogyatékos személyek esetében is a családban maradást, illetve az önálló lakásban vagy lakóotthonban élést, illetve az ezeket elősegítő közösségi alapú szolgáltatásokat (szociális alapszolgáltatások) kell előnyben részesíteni a nagyméretű bentlakásos intézményi ellátással (szociális szakellátással) szemben. Ennek megfelelően 2011. január 1-jét követően új, fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú férőhelye már csak lakóotthoni formában hozható létre.

A CRPD 19. cikkében foglalt *önálló életvitelhez való jog* többek között azt is jelenti, hogy a fogyatékossgal élő egyének számára minden adott ahhoz, hogy éljenek a választás és az irányítás lehetőségével saját életüket illetően, továbbá az életükkel kapcsolatos minden döntést meghozhassanak.

A személyes autonómia és az önrendelkezés az önálló életvitel alapvető eleme, ideértve a közlekedéshez, az információkhoz, a kommunikációhoz és a személyes segítségnyújtáshoz való hozzáférést, a lakóhelyet, a napirendet, a szokásokat, a tisztességes foglalkoztatást, a személyes kapcsolatokat, a ruházzkodást, a táplálkozást, a higiéniát és az egészségügyi ellátást, a vallásos, kulturális, szexuális és reprodukciós jogokat. Ezek a tevékenységek az egyén identitásának és személyiségének fejlődéséhez kötődnek, és többek között a mindennapi életvitel olyan alapvető kérdéseit érintik, mint azt, hogy hol élünk, kivel, mit eszünk, szeretnénk-e tovább aludni vagy késő éjszaka lefeküdni, bent vagy kint lenni, (...) vagy szeretnénk-e zenét hallgatni. Ezek a cselekvések és döntések határoznak meg bennünket. Az önálló életvitel az egyén autonómiájának és szabadságának elengedhetetlen része, de nem feltétlenül jelenti azt, hogy egyedül kell élni. Nem értelmezhető kizárólag a napi tevékenységek egyedül történő végzésére való képességként. Inkább választási és ellenőrzési lehetőségnek kell tekinteni, a veleszületett méltóság és az egyéni autonómia tiszteletben tartásának megfelelően, a CRPD 3. cikkének a) pontjában foglaltak szerint. Az önállóság, mint a személyes autonómia egyik formája azt jelenti, hogy a fogyatékossgal élő személyt nem fosztják meg a választás és az irányítás lehetőségétől a személyes életstílusát és a napi tevékenységeket illetően.¹⁹

A közösségbe való befogadás joga a teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás elvéhez kapcsolódik, amelyet többek között a CRPD 3. cikkének c) pontja fogalmaz meg. Ez *teljes társadalmi életet és a nyilvánosság számára rendelkezésre álló*

---

¹⁹ CRPD Kommentár Általános észrevétel a 19. cikkről: Önálló életvitel és a közösségbe való befogadáshoz 16. pont.

valamennyi szolgáltatáshoz, valamint a fogyatékossgal élő személyek számára abból a célból rendelkezésre álló támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférést foglalja magában, hogy a társadalmi élet minden szférájába teljes mértékben befogadást nyerjenek, és azokban részt vehessenek. Ezek a szolgáltatások többek között a lakhatáshoz, a közlekedéshez, a bevasárláshoz, az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, a szabadidős tevékenységekhez és a nyilvánosság rendelkezésére álló valamennyi egyéb létesítményhez és szolgáltatáshoz, például a közösségi médiához kapcsolódnak. A jog magában foglalja a közösség minden politikai és kulturális jellegű intézkedéséhez és eseményéhez, többek között a nyilvános találkozókhoz, sporteseményekhez, kulturális és vallási fesztiválokhoz és minden olyan tevékenységhez való hozzáférést, amelyben a fogyatékossgal élő személy részt kíván venni.

A Szocvtv. a személyes gondoskodás körébe tartozó, tartós bentlakásos intézmények közé sorolja a fogyatékosokat ápoló-gondozó lakóotthonokat is.²⁰ A Szocvtv. 85/A.§-a értelmében a lakóotthon olyan nyolc-tizenkettő, a külön jogszabályban meghatározott esetben tizennégy pszichiátriai beteget vagy fogyatékos személyt – ideértve az autista személyeket is –, illetőleg szenvedélybeteget befogadó intézmény, amely az ellátást igénybevevő részére életkorának, egészségi állapotának és önállósága mértékének megfelelő ellátást biztosít. Az SzCsM rendelet előírása szerint tizennégy fő befogadására alkalmas lakóotthon akkor hozható létre, ha az intézmény kialakítására csak egy már meglévő épületben van mód, és az épület adottságai, méretei ezt indokoltá teszik.²¹ A nagy férőhelyszámú bentlakásos intézményekhez képest a lakóotthonokban családiasabb környezet, az emberi méltóságot tiszteletben tartó lakhatási körülmények biztosíthatók, a CRPD 19. cikkében deklarált önálló életvitel lehetőségének a szélesebb körű biztosítása mellett. Lakóotthonba az a személy helyezhető el, aki önállóságra legalább részben képes, elégséges jövedelemmel rendelkezik az új életforma költségeinek viseléséhez, folyamatos tartós ápolást, felügyeletet nem igényel.²²

A vizsgálattal érintett Intézmény vonatkozásában megállapítható, hogy a tárgyi és infrastrukturális feltételei az SzCsM rendelet 4. § (1) bekezdés, a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekre vonatkozó előírásainak megfelelően segítik és támogatják a fogyatékos személyek önálló életvitelének és méltó életkörülményeinek megvalósulását. A lakóotthonok a CRPD előírásainak megfelelően, jól megközelíthető, modern, korszerű, környezetben, kényelmes, megfelelő méretű, egy vagy két férőhelyes lakószobákban, biztosítják a személyre szabott támogató szolgáltatásokat, amelyek lehetővé teszik a lakók számára az önálló életvitel gyakorlását. Ez magában foglalja a döntések meghozatalában nyújtott támogatást is.

Az Intézmény három lakóotthona 40 fő értelmi és halmozottan fogyatékos személy lakhatásáról és teljeskörű ellátásáról gondoskodik.

Az ellátottak meglévő képességeinek szinten tartását és fejlesztését az Intézmény kiemelt feladatának tekinti, melynek érdekében szocioterápiás foglalkozásokat szerveznek, mindemellett az Intézmény 7 lakója a Szegedi Fonalfeldolgozó Zrt. védett munkahelyeire, önállóan jár dolgozni. A terápiás- és készségfejlesztő foglalkozások keretein belül művészeti-, mozgás- és játékterápiákat alkalmaznak, emellett igyekeznek szinten tartani az írás-, olvasási- és számoláskészségeket.

Az ellátottak egy, illetve kétágyas lakószobákban, kulturált körülmények között vannak elhelyezve és biztosított valamennyi lakó tekintetében az egy ellátottra előírt legalább nyolc négyzetméternyi lakóterület. A házaspárok külön szobában kerülnek elhelyezésre. Minden lakónak van saját, személyre szabható élettere, amely biztosítja a magánélethez való jogot. Az építészeti megoldások lehetővé teszik az akadálymentes közlekedést az épületekben és a lakóotthonok közvetlen környezetében is. A lakók számára biztosítottak a közösségi

²⁰ Szocvtv. 57. § (2) bekezdés c) pont

²¹ SzCsM rendelet 88. § (3) bekezdés

²² SzCsM rendelet 89. §.

terek, ahol szabadidejüket együtt tölthetik. Ezek a terek elősegítik a közösségi kapcsolatok erősítését is. A lakóotthonok környezetében található természeti környezet, a parkok, kertek, sétányok, nagymértékben javítják a lakók életminőségét. Az Intézmény kedvező tárgyi és infrastrukturális feltételei nemcsak a lakók életminőségét javítják, hanem hozzájárulnak az önállóságuk, önrendelkezésük és társadalmi részvételük megerősítéséhez is.

A foglalkoztatás megszervezése, a pénzkezeléssel kapcsolatos segítségnyújtás, az egészségügyi, mentálhigiénés alapszolgáltatás, a sport és szabadidős programok szervezése biztosított.²³

A Kormányhivatal 2023. évi helyszíni ellenőrzése a személyi feltételek vonatkozásában megállapította, hogy házanként 0,5-0,5 fő fejlesztő pedagógus hiányzik.

A fogyatékoságuk, okán fokozottan kiszolgáltatott helyzetű emberek sorsának, életminőségének szempontjából meghatározó jelentőségű az életterükként szolgáló intézmény működésének, a számukra a teljes életet biztosító szociális szolgáltatásnak a lehető legmagasabb szintű szakmaisága, s annak folyamatos frissítése, szinten tartása, kiszámíthatósága, illetve ezzel összefüggésben az intézményvezető és a dolgozók szakmai kompetenciája. Az intézményi működés személyi feltételeinek körében ezért garanciális jelentőségű a dolgozók feladatellátáshoz szükséges szakmai végzettségének és létszámának megléte.

A fentiekre tekintettel megállapítom, hogy az Intézmény szakmai létszámának hiánya alkalmas arra, hogy a fogyatékosággal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszasság gyanúját és bekövetkezésének lehetőségét vesse fel, továbbá nem felel meg az SzCsM rendelet II. számú mellékletében foglaltaknak.

Fontos megjegyezni, hogy az intézményvezető igyekszik mindent megtenni annak érdekében, hogy biztosítsa a zavartalan feladatellátást és a betöltetlen álláshelyeket feltöltse, ennek érdekében folyamatosan hirdeti a betölthető álláshelyeket.

Az Intézmény Házirendjének tartalma összhangban van az SzCsM rendelet 5. § (3) bekezdésében foglaltakkal. A Házirend mellékletét képező Érdekképviseleti Fórum működéséről szóló szabályzat, valamint annak működési rendje megfelel az SzCsM rendelet 43/A §-ának. Az Intézmény, az SzCsM rendelet 101/A. §-ának megfelelően rendelkezik a korlátozó intézkedések alkalmazására vonatkozó eljárásrenddel.

Ha az ellátást igénybe vevő egészségi állapotánál vagy egyéb körülményeinél fogva közvetlenül nem képes az illetékes szervek megkeresésére, az Intézmény vezetője segítséget nyújt ebben, illetve értesíti az ellátott törvényes képviselőjét, vagy az ellátottjogi képviselőt az ellátott jogainak gyakorlásához szükséges segítségnyújtás céljából. Az Intézmény lakói szabadon gyakorolhatják vallásukat, élhetnek a választójogukkal, a családi kapcsolatok fenntartásának és a látogatók fogadásának joga biztosított. A vizsgálat időpontjában a 1 fő rendelkezett választójoggal. Számára a tájékoztatáshoz való hozzáférést, az akadálymentes szavazást és az ehhez szükséges támogatást megfelelően biztosították.

A helyszíni látogatás során készített ellátotti interjúk alapján megállapítható, hogy a lakók jól érzik magukat az Intézményben, panaszaik orvoslása rövid időn belül megtörténik. Az Intézmény lakóinak önálló döntéseit és választási lehetőségét az életüket érintő mindennapi kérdésekben tiszteletben tartják, igényeiket és véleményüket a programok és a szabadidős tevékenységek szervezése során figyelembe veszik.

Az Intézmény dolgozóinak legfőbb célkitűzése a munkájuk során, hogy a lakók, testi-szellemi frissességének fenntartása mellett minél tovább megőrizzék önállóságukat, és minőségi életet élhessenek.

Tekintettel az Intézményben folytatott helyszíni vizsgálat fentiekben rögzített tapasztalataira, a rendelkezésemre bocsátott adatokra, valamint arra, hogy az Intézmény működését és az érintett fogyatékos személyek ellátásával kapcsolatos szakmai munkát

²³ SzCsM rendelet 95. §.

alapvetően a CRPD emberi jogi szemléletmódja jellemzi, az Intézmény működése és feladatellátása vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszassággal kapcsolatos megállapítást nem teszek.

7. Intézkedésem

A jelentésben az intézmény személyi állományát érintően megállapított alapvető jogokkal összefüggő visszasság orvoslása érdekében az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a *Bálint Sándor Egyházmegyei Szeretetszolgálat főigazgatóját, valamint a 32. § (2) bekezdése alapján a Bálint Sándor Szeretetotthon Kálvária Védőotthona intézményvezetőjét, hogy a jelentésben foglaltak figyelembevételével tegyenek meg minden intézkedést annak érdekében, hogy az Intézmény a személyi feltételek vonatkozásában is megfeleljen a jogszabályi követelményeknek.*

Budapest, 2024. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos